

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А.С. МАКАРЕНКА
НН ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
Кафедра образотворчого мистецтва та дизайну

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
директор навчально-наукового
інституту культури і мистецтв
проф. Олена УСТИМЕНКО-КОСОРІЧ

_____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФОРМАЛЬНА КОМПОЗИЦІЯ (для дизайнерів)

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво

Спеціальність: 022 Дизайн

Освітня програма: Дизайн інтер'єру

Мова навчання: українська

Погоджено науково-методичною
комісією ННІ культури і мистецтв
« 30 » серпня 2024 р.

Голова Олександр РУДЕНКО

Розробник:

Наталя Кохан – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри образотворчого мистецтва та дизайну

Протокол № 1 від « 26» серпня 2024 р.

В.о. завідувача кафедри
образотворчого мистецтва та дизайну
кандидат мистецтвознавства, доцент

Наталя КОХАН

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів – 6	Бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
1-й, 2-й		1-й, 2-й	
Лекції			
Практичні, семінарські			
42 год.		40 год.	
Самостійна робота			
48 год.		48 год.	
Консультації:			
Вид контролю: залік 2			
Загальна кількість годин - 180			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Вивчення курсу «Формальна композиція (для дизайнерів)» передбачає засвоєння студентами спеціальності 022 Дизайн законів композиції за якими будується будь-який художній твір на прикладі створення та (або) поєднання абстрактних зображень. Курс побудовано як синтез теоретичних засад і практичних навиків, де набуті знання втілюються в авторських творчих роботах та демонструють: композиційне відчуття міри; розвиток уяви на основі творчого переосмислення дійсності та майстерність виконання у матеріалі.

Вивчення програмного матеріалу даної дисципліни, як і інших спеціальних дисциплін, сприяє оволодінню загальними та фаховими компетенціями відповідно до освітньої програми «Дизайн інтер'єру». При вивченні дисципліни доцільно застосовувати формальний метод, що затверджує погляд на художню форму як на категорію, що визначає специфіку зображення, виходячи з аналізу системи абстрактних візуальних елементів, що підлягають логікоматематичним закономірностям структурування.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна «Основи композиції» вимагає обізнаності (в об'ємі шкільного курсу) із основ образотворчої граматики.

3. Результати навчання за дисципліною

Результатом навчання є знання й використання теоретичних основ побудови композиції з геометричних форм, опанування практичних навичок створення авторського твору, що поєднує грамотну побудову композиційної рівноваги, емоційну складову твору та майстерність виконання.

6. Програмний результат навчання

ПРН 1. Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях.

ПРН 2. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово з професійних питань, формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.

ПРН 3. Збирати та аналізувати інформацію для обґрунтування дизайнерського проекту, застосовувати теорію і методiku дизайну, фахову термінологію (за професійним спрямуванням), основи наукових досліджень.

ПРН 5. Розуміти і сумлінно виконувати свою частину роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності.

ПРН 7. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень.

ПРН 8. Оцінювати об'єкт проектування, технологічні процеси в контексті проектного завдання, формувати художньо-проектну концепцію.

ПРН 9. Створювати об'єкти дизайну засобами проектно-графічного моделювання.

ПРН 11. Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках та матеріалах.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А 90-100 балів Відмінно	студент досконало знає теоретичний матеріал і мистецькі зразки; відповідає без помилок; вміє застосовувати отримані знання, оперувати понятійно-термінологічним апаратом та бездоганно створює і виконує формальні композиції.
В 82-89 Добре	студент на достатньому рівні володіє теоретичним матеріалом, оперує понятійно-термінологічним апаратом; авторські роботи оригінальні, але технічно недостатньо якісно виконані авторські твори.
С 74-81 Добре	студент на достатньому рівні володіє теоретичним матеріалом, оперує понятійно-термінологічним апаратом; авторські роботи не дуже цікаві і технічно недостатньо якісно виконані.
Д 64-73 Задовільно	студент на недостатньому рівні володіє теоретичним матеріалом та понятійно-термінологічним апаратом; авторські роботи не дуже цікаві і технічно недостатньо якісно виконані.
Е 60-63 Задовільно	студент на недостатньому рівні володіє теоретичним матеріалом та понятійно-термінологічним апаратом; авторські роботи не дуже цікаві і технічно виконані неякісно.
FX 35-59 Незадовільно	студент не володіє теоретичним матеріалом та понятійно-термінологічним апаратом; авторські роботи не цікаві і технічно виконані неякісно.
F 0-35 Незадовільно	студент не володіє теоретичним матеріалом та понятійно-термінологічним апаратом; авторські роботи не виконані.

Розподіл балів 1 сем.

Поточний контроль			Разом	Сума	Підсумковий (екз.)	Загальна сума
РОЗДІЛ 1						
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	47	75	25	100
Поточний контроль						
15	15	17				
Контроль самостійної роботи			28			
8	10	10				

Розподіл балів 2 сем.

Поточний контроль			Разом	Загальна сума
РОЗДІЛ 2				
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	60	100
Поточний контроль				
10	25	25		
Контроль самостійної роботи			40	
10	15	15		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	Відмінно
82 - 89	B	Добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	Задовільно
60 - 63	E	
35 - 59	FX	
1 - 34	F	незадовільно з можливістю повторного складання незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є практичні завдання, теоретичний аналіз власних пошуків, творів: залік, екзамен.

6. Програма навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Формальна композиція: термінологія, ознаки, види, типи. Прийоми та засоби гармонізації формальної композиції.

РОЗДІЛ 2. Художній образ у композиції.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Формальна композиція: термінологія, ознаки, види, типи. Прийоми та засоби гармонізації формальної композиції.

Тема 1.1. Термінологія. Формальні ознаки композиції. Види композиції.

Тема 1.2. Типи композиції.

Тема 1.3. Прийоми та засоби гармонізації формальної композиції.

РОЗДІЛ 2. Художній образ у композиції. Колір.

Тема 2.1. Художній образ

Тема 2.2. Декомпозиція. Детонізація.

Тема 2.3. Асоціації у композиції.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	У тому числі				Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. роб.		Лекції	Практ.	Конс.	Самост. роб.
РОЗДІЛ 1. Формальна композиція: термінологія, ознаки, види, типи. Прийоми та засоби гармонізації формальної композиції.										
Тема 1.1. Термінологія. Формальні ознаки композиції: Цілісність, Підпорядкованість другорядного головному (наявність домінанти), Рівновага (статична, динамічна). Види композиції: Фронтальна композиція. Об'ємна композиція. Глибинно-просторова композиція.	52		20		32	52		4		48
Тема 1.2. Типи композицій: Замкнута (закрита) композиція; Відкрита композиція; Симетрична композиція; Асиметрична композиція; Статична композиція; Динамічна композиція.	40		20		20	40		4		36
Тема 1.3. Прийоми (групування, накладання, вирізання, членування) та засоби гармонізації формальної композиції (формат, масштаб і пропорції, ритм і метр, контраст, нюанс, тотожність, колір, композиційні вісі, фактура, текстура, стилізація, трансформація)._	42		20	2	20	42		4	2	36
РОЗДІЛ 2. Художній образ у композиції. Колір.										
Тема 2.1. Художній образ (форма, колір, фактура).	42		12		30	42		2		40
Тема 2.2. Декомпозиція. Детонізація.	32		12		20	32		2		30
Тема 2.3. Асоціації у композиції.	32		12		20	32		2		30
Усього годин	240		96	2	142	240		18	2	220

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ І. Формальна композиція: термінологія, ознаки, види, типи.			
1	Тема 1.1. Термінологія. Формальні ознаки композиції. Пошукові варіанти побудови композиції формальними засобами (композиція з крапок). Розробка обраного варіанту композиції з крапок.	4	4
2	Виконання чистового варіанту композиції з ліній.	6	
3	Пошукові варіанти побудови композиції формальними засобами (композиція з ліній). Розробка обраного варіанту композиції з ліній.	4	
4	Виконання чистового варіанту композиції з ліній.	6	
5	Тема 1.2. Типи композицій. Створити пошукові варіанти за темою: 1. Замкнута (закрита) композиція; 2. Відкрита композиція; 3. Симетрична композиція;	10	4

	4. Асиметрична композиція; 5. Статична композиція; 6. Динамічна композиція.		
6	Виконання чистових варіантів композиції.	10	
7	Тема 1.3. Прийоми та засоби формальної композиції. Пошукові варіанти композиційних рішень: Прийоми (групування, накладання, вирізання, членування).	4	4
8	Пошукові варіанти композиційних рішень: Засоби формат, масштаб і пропорції, ритм і метр	4	
9	контраст, нюанс, тотожність	4	
10	композиційні вісі,	2	
11	фактура, текстура,	2	
12	стилізація, трансформація).	2	
13	Виконання чистових варіантів композиції.	2	
РОЗДІЛ 2. Художній образ у композиції.			
1	Тема 2.1. Художній образ (форма, колір, фактура). Пошукові варіанти композиційних рішень з акцентом на форму.	2	2
2	Колір в пошукових варіантах композиційних рішень.	4	
3	Фактура в пошукових варіантах композиційних рішень.	4	
4	Виконання чистових варіантів композиції.	2	
5	Тема 2.2. Декомпозиція. Детонізація. Пошукові варіанти на декомпозицію.	2	2
6	Розробка обраного варіанту.	2	
7	Виконання чистового варіанту на декомпозицію.	2	
8	Пошукові варіанти на детонізацію.	2	
9	Розробка обраного варіанту.	2	
10	Виконання чистового варіанту на детонізацію.	2	
11	Тема 2.3. Асоціації у композиції. Графічні етюди на різні емоційні стани людини.	2	2
12	Графічні асоціації на відображення звуків, запахів.	4	
13	Розробка обраного варіанту.	2	
14	Виконання чистового варіанту на асоціації у композиції.	4	
Разом		96	18

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ І. Формальна композиція: термінологія, ознаки, види, типи.			
1	Перегляд літератури та відео за темою 1.1. Термінологія. Формальні ознаки композиції. Виконати пошукові варіанти побудови композиції формальними засобами (композиція з крапок). Розробка обраного варіанту композиції з крапок.	5	7
2	Виконання чистового варіанту композиції з ліній.	5	7
3	Пошукові варіанти побудови композиції формальними засобами (композиція з ліній). Розробка обраного варіанту композиції з ліній.	5	7
4	Виконання чистового варіанту композиції з ліній.	5	7
5	Перегляд літератури та відео за темою 1.2. Типи композиції. Створити пошукові варіанти за темою: 1. Замкнута (закрита) композиція; 2. Відкрита композиція; 3. Симетрична композиція; 4. Асиметрична композиція; 5. Статична композиція; 6. Динамічна композиція.	5	7
6	Виконання чистових варіантів композиції.	5	7
7	Перегляд літератури та відео за темою 1.3. Прийоми та	5	7

	засоби формальної композиції. Пошукові варіанти композиційних рішень: Прийоми (групування, накладання, вирізання, членування).		
8	Пошукові варіанти композиційних рішень: Засоби формат, масштаб і пропорції, ритм і метр	5	7
9	контраст, нюанс, тотожність	5	7
10	композиційні вісі,	5	7
11	фактура, текстура,	5	7
12	стилізація, трансформація).	5	8
13	Виконання чистових варіантів композиції.	5	9
РОЗДІЛ 2. Художній образ у композиції.			
1	Перегляд літератури та відео за темою 2.1. Художній образ (форма, колір, фактура). Виконати пошукові варіанти композиційних рішень з акцентом на форму.	5	9
2	Колір в пошукових варіантах композиційних рішень.	5	9
3	Фактура в пошукових варіантах композиційних рішень.	5	9
4	Виконання чистових варіантів композиції.	5	9
5	Перегляд літератури та відео за темою 2.2. Декомпозиція. Детонізація. Виконати пошукові варіанти на декомпозицію.	5	9
6	Розробка обраного варіанту.	5	9
7	Виконання чистового варіанту на декомпозицію.	5	9
8	Пошукові варіанти на детонізацію.	6	9
9	Розробка обраного варіанту.	6	9
10	Виконання чистового варіанту на детонізацію.	6	9
11	Перегляд літератури та відео за темою 2.3. Асоціації у композиції. Графічні етюди на різних емоційних станах людини.	6	9
12	Графічні асоціації на відображення звуків, запахів.	6	9
13	Розробка обраного варіанту.	6	9
14	Виконання чистового варіанту на асоціації у композиції.	6	9
Разом		142	220

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Боднар О.Я. Золотий переріз і неевклідова геометрія в науці та мистецтві: Монографія. Львів: НВФ «Українські технології», 2005. 198 с.
2. Іванов С. Основи композиції видання. Львів: Світ, 2013. 232с.
3. Кайдановська О.О. Методичні рекомендації до курсу „Основи композиції”. Творчі практичні завдання. Полтава, 2002. 56 с.
4. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції Навчальний посібник. – К.: Каравела, 2018. – 304 с.
5. Посібник. Основи формальної композиції: для студентів напряму 6.020205 «Образотворче мистецтво» / Укладач О.А. Половна-Васильєва – Дніпропетровськ, Роял – Принт, 2015. – 34 с.
6. Семчук Л. Я. Основи композиції: навчально-методичні рекомендації до проведення теоретичних занять з курсу для студентів напряму підготовки 6.020200 – «Дизайн», ОКР «Бакалавр» у I семестрі / Л. Я. Семчук. – ІваноФранківськ, 2011. – Ч. 1. – 40 с.
7. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. — 112 с.
8. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення. Навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 110 с.

Додаткові

1. Івченко, Володимир. Сюжетна композиція. Мистецтво та освіта. 2011. № 1. С. 38-40
2. Ідак Ю. В., Клименюк Т. М., О. Й. Лясковський. Основи об'ємно-просторової композиції. Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 212 с.
3. Кириченко М.А., Кириченко І.М. Основи образотворчої грамоти: Навч. посіб. К.: Вища шк., 2002. 190 с.
4. Костенко Т.В. Основи композиції та тримірного формування: навчально-методичний посібник. Харків: ХДАДМ, 2003. 256 с.

5. Кройтор, Тетяна. Методи інтерактивного навчання на заняттях з композиції. Мистецтво та освіта. 2013. № 4. С. 17-19.
6. Лотошинська Н. Д., Івахів О. В. Теорія кольору та кольороутворення. Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 204 с.
7. Мигаль С. П., Дида І. А., Казанцева Т. Є. Біоніка в дизайні просторово-предметного середовища. Навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 228 с.
8. Перепелиця, Олена. Практичні завдання з композиції. Мистецтво та освіта. 2017. № 4. С. 22-27
9. Пічкур, М. Композиційна схема та її види. Мистецтво та освіта. 2005. № 3. С. 13-18
10. Плазовська, Любов. Теорія і практика композиції площинного характеру в коментарях художників-педагогів. Мистецтво та освіта. 2013. № 4. С. 20-27.
11. Хмельовський О.М. Теорія образотворення: Кн. 5. Композиція. Луцьк, Волинська мистецька агенція «Терен», 2005. 408 с.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Програма здійснюється за наявності дидактичних та ілюстративних матеріалів, а також навчально-методичного матеріалу (посібників, монографій, популярної літератури з формальної композиції, ілюстрованих альбомів, доступу до електронних ресурсів) та апаратури (відеопроєктор, комп'ютер, ноутбук) для проведення практичних занять з достатньою кількістю ілюстрацій (презентацій) зразків, що вивчаються за програмою. Як наочні методи навчання можливо здійснювати відвідування виставок, вернісажів, майстерень художників, організацію екскурсій тощо.